

Motion till riksdagen 2008/09:N10

av Lage Rahm m.fl. (mp)
med anledning av prop. 2008/09:67

Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar att avslå regeringens proposition 2008/09:67.

Motivering

Internets utveckling har gjort det möjligt att kopiera musik och film gränslöst, både geografiskt och till omfattningen. Kopieringen är dessutom helt kostnadsfri, förutsatt att nätet redan finns där. Det har gjort att den storskaliga distributionen av kultur, såsom musik, fotografier och film, numera kan utföras av privatpersoner utan ekonomisk vinning.

Upphovsrätten är en viktig beståndsdel för att ge konstnärer, författare, kompositörer eller andra skapande personer rätten att bestämma över hur deras litterära eller konstnärliga verk ska användas. Men dagens upphovsrätt har blivit frånsprungen av den tekniska utvecklingen. Cd-skivor och dvd-filmer som säljs i butiker eller som skickas med posten är på väg att fasas ut av handeln med musik och filmer på Internet. Det faktum att distributörerna inte har tagit bättre vara på den teknologiska utvecklingen bör inte vara ett hinder för densamma. Att försöka förhindra fildelningen med rättsliga insatser för att rädda skivbranschen riskerar snarare att bli ett bakslag för alla Internetanvändares personliga integritet.

Enligt 2007 års undersökning från SOM-institutet är det bara 25 % av svenska folket som anser att upphovsrätten, så som den är utformad i dag, bör bestå. Samtidigt vill 44 % tillåta all fildelning. Bland de yngsta – de som har växt upp med nedladdning av musik och film som en självklarhet i vardagen – är det ytterst få som försvarar förbudet mot fildelning. Mest positiva till all

Fel! Okänt namn på

fildelning är unga kvinnor. År 2007 hade ungefär en tredjedel av alla svenskar själva laddat hem musik någon gång, av dem som är under 20 år är det tre fjärdedelar. SOM-undersökningen visar även att det inte finns något samband mellan illegal fildelning och minskad cd-försäljning. De som säger att de laddar ned film illegalt köper också fler biobiljetter än de som inte fildelar. Enligt Roger Wallis, medieprofessor på KTH, sker nu en strukturomvandling i framför allt musikbranschen där upphovsrättsliga inkomster förflyttats från cd-försäljning till konserter och radio/tv.¹ Enligt en rapport från OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) från 2005 fastställs emellertid att det inte är klarlagt huruvida illegal fildelning utgör ett tillräckligt allvarligt hot mot skyddet av upphovsrätten, när den sker utan vinstsyfte. Det är nämligen omtvistat huruvida illegal fildelning medför en ekonomisk skada för upphovsrättshavare.²

Diskussionen om upphovsrättens relation till rätten till skydd för privatlivet³ och den enskildes integritet aktualiseras alltjämt med teknologins utveckling. Möjligheterna förbättras för enskilda att snabbt kopiera och överföra upphovsrättskyddade verk via Internet. Samtidigt kommer förslag på hårdare lagstiftning som vill lagra person- och trafikuppgifter från enskilda Internetanvändare. Miljöpartiet anser att det behövs tydligare integritetsskydd för att undvika att alla Internetanvändares personuppgifter lagras och används i olämpligt syfte.

Upphovsrättsinnehavare ges polisiära befogenheter

I regeringens proposition påtalas att Sverige är sent med att införliva EG-direktivet 2004/48/EG och att svenska bestämmelser i flera avseenden inte motsvarar direktivets krav. Regeringens slutsats kommer efter att EG-domstolen i början av året i ett spanskt fall avgjorde huruvida gemenskapsrätten innebär att medlemsstaterna är skyldiga att föreskriva en skyldighet att lämna ut personuppgifter i tvistemål, i syfte att skapa ett effektivt skydd för upphovsrätten.⁴ EG-domstolens slutsats var att medlemsstaterna inte är skyldiga att föreskriva en skyldighet för berörda att lämna ut personuppgifter i tvistemål.

Trots att Sverige inte är tvingat av EU-direktivet att lagstifta om rätten för upphovsrättsorganisationer att direkt hos domstol kräva ut personuppgifter om individer de misstänker fildelar upphovsrättskyddat material, så vill rege-

¹ Se artikel i Dagens Nyheter, "Forskare kritiska till hårdare fildelningslag", 13 november 2008.

² Se OECD-rapporten DSTI/ICCP/IE(2004)12/FINAL, 13 december 2005, <http://www.oecd.org/dataoecd/13/2/34995041.pdf>, s. 76 ff.

³ Jfr artikel 8 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

⁴ Se Pressmeddelande nr 5/08, Domstolens dom i mål C-275/06, 29 januari 2008.

ringen införa denna lag som ger upphovsrättsorganisationer närmast polisiära befogenheter.

Till skillnad från i dag, då upphovsrättsbrott utreds av polisen som i sin tur vänder sig till domstol, ges nu upphovsrättshavare rätten att vända sig direkt till domstol med information om upphovsrättsbrott för att kräva ut personuppgifter (anknutna till en specifik IP-adress). Detta informationsföreläggande åtföljs av en sekretess i en månad, då den som uppgifterna gäller ska få information om detta tidigast en månad och senast tre månader efter att detta skedde. Varför har regeringen beslutat om denna månad? Har det möjligtvis skett för att ge upphovsrättsinnehavarna ytterligare tid för få fram mer bevisning än IP-adressen?

Med stöd av denna sekretessmånad har upphovsrättsinnehavarna möjlighet att med abonnentuppgiften återigen vända sig till domstol och begära intrångsundersökning. Flera steg tas som underlättar för upphovsrättsinnehavare att själva driva rättsprocesser, något som i praktiken ersätter den roll som polis och åklagare tidigare haft i upphovsrättsmål.

Inte nog med att upphovsrättsinnehavarna ges polisiära befogenheter; det finns en överhängande risk att nästa steg för företrädare för upphovsrättsinnehavarna är att kräva enskilda på stora belopp med hot om stämning inför domstol om de inte betalar direkt. Detta har exempelvis hänt i Danmark. Förutom de stora skadestånd människor riskerar att behöva betala efter en domstolsförhandling behöver även motståndarsidans stora advokatkostnader betalas vilket ofta inte kommer att täckas av hemförsäkringar. Människor riskerar att hamna i personlig konkurs. Många kommer kanske inte våga riskera detta och kan därför komma att betala fast de är helt oskyldiga.

Hoten om stämningar riskerar även att resultera i rena trakasserier mot enskilda som är oskyldiga. Frågan är också om lagförslaget i flera delar innebär och riskerar att leda till att Internetanvändare presumeras skyldiga till dess de bevisat sin oskuld. Det skulle vara ett rättsligt systemskifte om enskilda drabbas av skadeståndskrav utan rätt till rättvis rättegång, och det reser frågor om konsekvenserna av lagen överensstämmer med Europakonventionen.

Dagens rättspraxis visar att domstolar anser att innehavaren av Internetabonnemang har bevisbördan. Den enskilde måste bevisa att de inte har genomfört den olagliga fildelningen som registrerats med dennes IP-adress. Denna utveckling är ytterst oroväckande för rättssäkerheten, och en utredning bör snarast se hur Internetanvändares integritet och rätt till privatliv kan stärkas i svensk lagstiftning.

Att fildelning registrerats på ett Internetabonnemang innebär inte med automatik att det är innehavaren av abonnemanget som gjort sig skyldig till fildelningen. Förutom andra personer i hushållet eller gäster i bostaden använder sig många av trådlösa nätverk i dag. Faktum är att många får trådlösa nätverk av sin bredbandsleverantör utan att ha en aning om att de har ett trådlöst nätverk. Detta är givetvis egentligen inget problem eftersom trådlösa nätverk är oerhört praktiska, vilket också är anledningen till att så många använder sig av dem. Problemet är att det öppnar möjligheten för andra att använda sig av nätverken för exempelvis fildelning. Även om nätverken är låsta och krypterade är det relativt enkelt att ta sig förbi skyddet och använda

Fel! Okänt namn på

sig av någon annans nätverk, någon som då riskerar att bli stämd utan att ha gjort någonting.

Skyddet för privatlivet och kommunikationshemligheten

Lagrådets utlåtande med anledning av förslaget om att införa en skyldighet att lämna ut personuppgifter i tvistemål i upphovsrättsfrågor klargör att det finns mer att önska vad gäller avvägningen mot skyddet för privatlivet och integriteten.

Enligt Lagrådets mening hade det varit önskvärt att intresseavvägningen vilat på ett fylligare underlag såvitt avser förslagets betydelse för enskildas integritet.

I sin rekommendation till EG-domstolens avgörande påtalade EU:s generaladvokat, Juliane Kokott, risken av en för extensiv tolkning av direktiven.

Dessutom skulle en vid tolkning i stor utsträckning urholka skyddet av personrelaterade trafikuppgifter och skyddet av kommunikationshemligheter. För att effektivt kunna kontrollera om elektroniska kommunikationssystem används för otillåtna ändamål skulle det vara nödvändigt att lagra all kommunikation och intensivt behandla dess innehåll. Den ”transparenta” medborgaren skulle därmed bli verklighet.⁵

Riskerna med detta lagförslag ligger i att upphovsrätten får ett oproportionerligt övertag på skyddet för den enskildes integritet och dataskyddet. Det är helt uppenbart att utvecklingen med denna lagstiftning leder mot att upphovsrättsindustrins redan ekonomiskt starka parter nu lättare kommer att kunna statuera exempel i rättsalarna för att skrämma sina kunder från att fildela deras produkter.

Risken med s.k. darknets

Konsekvenserna av regeringens proposition riskerar även att tillsammans med liknande förslag från regeringen förstöra för polisens brottsbekämpande arbete. Så länge det inte finns användarvänliga lagliga alternativ kommer människor troligen att fildela. Om dessa vanliga människor fortsätter att jagas mer och mer repressivt finns risken att de börjar gömma sin trafik. Sättet är att gömma sig som en i mängden genom att skapa olika former av nätverk. Problemet är att inte bara fildelare kommer gömma sig där. Aktiviteter som tidigare gick att spåra vid brottsmisstanke kan bli omöjlig att finna. Det finns i dag flera olika anonymitetstjänster på Internet, och även om de tjänster som finns i dag ännu inte förhindrar spårning helt och hållet så tyder allt på att tekniken finns

⁵ Se förslag till avgörande av generaladvokat Juliane Kokott, föredraget den 18 juli 2007, mål C-275/06, punkt 97.

Fel! Okänt namn på

runt hörnet. I s.k. darknets kan den som delar med sig av information göra det helt anonymt, utan möjlighet till spårning. Detta innebär en skrämmande utveckling som kan innebära att terrorism, pornografibrott, narkotikabrott, dataintrång och andra grova brott skulle bli omöjliga att spåra. På så sätt finns det en djupgående motsättning mellan regeringens jakt på fildelare och övrig brottsbekämpning på Internet.

Stockholm den 19 december 2008

Lage Rahm (mp)

Max Andersson (mp)

Jan Lindholm (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Mikael Johansson (mp)